

פתרון הבחינה בתנ"ך, 2 יח"ל, מועד קיץ 2007

שאלונים: 137, 001203

מוגש על-ידי: דנית בר-אור, אלי לוי, חוה צדוק וגליה סמו

מורים לתנ"ך ברשת בתי הספר של יואל גבע

פרק ראשון – קטע שלא נלמד

על הנבחן לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 חובה, ועל שתיים מהשאלות 2-4

שאלה מספר 1

- א. ניתן לבסס את הטענה שהגבעונים טענו שבאו מארץ רחוקה על-פי הפסוקים הבאים: "ויאמרו אליו ואל איש ישראל מארץ רחוקה באנו..." (פסוק 6)
- או:** "ויאמרו אליו מארץ רחוקה מאוד באו עבדיך..." (פסוק 9)
- או:** "למה רמיתם אותנו לאמר רחוקים אנחנו מכם..." (פסוק 22)
- ניתן לבסס את הטענה שהגבעונים באו מארץ קרובה על-פי הפסוקים הבאים:
- "וישמעו כי קרובים הם אליו ובקרבו הם יושבים" (פסוק 16)
- או:** "למה רמיתם אותנו לאמר רחוקים אנחנו מכם ואתם בקרבנו יושבים" (פסוק 22).

אפשרות אחרת:

- בפסוקים 4-5 מסופר שהגבעונים נהגו בערמה והצטיידו בשקים בלים, נאדות יין בלים ונעלות בלות, כך שכל זאת נועד לייצר את הרושם שבאו מארץ רחוקה.
- בפסוקים 12-13 הם מספרים שהצטיידו בלחם בהיותו חם, נאדות היין היו חדשים והנעלים בלו מהדרך. שקר זה מבסס את הטענה שלמעשה הגבעונים באו מארץ קרובה ורק טענו ויצרו את הרושם שבאו מארץ רחוקה.
- ב. התגובה הראשונית- יהושע ואנשיו אינם בטוחים האם הגבעונים אכן הגיעו מארץ רחוקה ואינם שייכים לעמי כנען, ולפיכך מסרבים לכרות עמם ברית. התגובה לאחר שמיעת דברי הגבעונים- יהושע ואנשיו כורתים לגבעונים ברית ונשבעים שלא יפגעו בהם.

שאלה מספר 2

על הנבחן לציין שלושה מההבדלים הבאים :

- בפסוק 4 מתואר שהגבעונים הצטיידו מראש בנאדות יין בלויים, ואילו בפסוק 13 נאמר שהם יצאו לדרך עם נאדות יין חדשים אשר התבקעו במהלך מסעם.
- בפסוק 5 מתואר שהגבעונים הצטיידו מראש בנעלים בלויים, ואילו בפסוק 13 הם טוענים שנעליהם בלו מהדרך הארוכה.
- בפסוק 5 מתואר שהגבעונים הצטיידו מראש שלמות בלויים, ואילו בפסוק 13 הם טוענים ששלמותיהם בלו מהדרך הארוכה.
- בפסוק 5 מתואר שהגבעונים הצטיידו מראש בלחם יבש ומעופש, ואילו בפסוק 12 הם טוענים שהלחם התייבש במהלך המסע, וכאשר הם ייצאו לדרך הלחם היה חם וטרי.

ההבדלים מלמדים שאכן הגבעונים פעלו בעורמה, שיקרו והציגו עצמם כמי שעברו דרך ארוכה מארץ רחוקה, ועל כן יהושע "נפל בפח" וכתר עמם ברית.

שאלה מספר 3

- א. הגבעונים טענו שהם מעוניינים לכרות ברית עם עם ישראל, מכיוון שהם שמעו על מעשי גבורת ה' כנגד המצרים ומלכי האמרי.
- ב. הברית היא ברית חסות, מכיוון שהגבעונים חוששים מכוחו של אלוהי ישראל ומציעים עצמם להיות עבדי ישראל: "עבדיכם אנחנו".

שאלה מספר 4

- א. בפסוק 19 מסופר שיהושע והנשיאים נשבעו לגבעונים בשם ה' שהם לא ייפגעו בהם, ואילו בפסוק 24 נאמר שה' ציווה להשמיד את כל עמי כנען (והגבעונים הם מעמי כנען).
- הצווים המתנגשים: הצו לקיום שבועה בשם ה', לעומת הצו של ה' להשמיד את עמי כנען.
- ב. בעיה זו נפתרת בפסוק 27 בכך שיהושע הופך את הגבעונים לחוטבי עצים ושואבי מים לעדה ולמזבח ה'. כלומר, פוגעים במעמדם, אך לא הורגים אותם.

פרק שני – נושא הגג: "מלכים ונביאים"

על הנבחן לענות על שתי שאלות: על אחת מהשאלות 5-6, ועל אחת מהשאלות 7-8

שאלה מספר 5

- א. (1) הסיבה לקריעת הממלכה: חטאי שלמה: "ולא שמרת בריתי וחקתי אשר ציותי עליך קרע אקרע את הממלכה מעליך".
שני נימוקים להבטחה שקריעת הממלכה לא תתרחש בימי שלמה:
1. "למען דוד עבדי" - בגלל אמונתו של דוד בה'.
2. "למען ירושלים אשר בחרתי" בגלל בחירת ה' בירושלים לעירו (זהו הנימוק שאליו התכוונו מחברי השאלה, אך למעשה זהו נימוק לכך שירושלים תישאר תחת בית דוד, ולא לכך שקריעת הממלכה לא תתרחש בימי שלמה).
(2) סוג הגמול: גמול לדורות (פסוק 12). הנימוק: קריעת הממלכה עקב חטאי שלמה, לא תתרחש בימיו בזכות דוד אביו. אפשרות אחרת: קריעת הממלכה עקב חטאי שלמה, תתבצע בימי בנו.
ב. משמעות המילה שטן: אויב.
נקודת דמיון נוספת: בשני הכתובים השטן הוא שליח ה'.
או: בשני הכתובים השטן מעניש אדם שחטא לה' (או עבר על מצוותיו).
ג. האירוע הנרמז בפסוקים 14-22: ניצחון דוד על אדום.
האירוע הנרמז בפסוקים 23-24: ניצחון דוד על ארם.
אירועים אלה השפיעו על ממלכת שלמה כך: הכאת דוד את אדום וארם, גרמה לכך שהם היו לאויבים לשלמה במשך כל ימי מלכותו של שלמה: "ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה" (פסוק 25).
אפשרות אחרת לתשובה:
האירוע הנרמז בפסוקים 14-22: מרד הדד האדומי בשלמה.
האירוע הנרמז בפסוקים 23-24: מרד רזון בן אלידע בשלמה.
אירועים אלה השפיעו על ממלכת שלמה כך: שטחים נרחבים ממלכת שלמה נקרעו מידיה ועברו לשליטת מתנגדיו. הדד השתלט ומלך על אדום, רזון השתלט ומלך על אזור דמשק.

שאלה מספר 6

א. מעמד של המלכה: "כי שכם בא כל ישראל להמליך אותו" (פסוק 1).
רצונו של העם לחזק קשרים עם מלך שכבר מולך: "אביך... ואתה עתה הקל
מעבודת אביך... ונעבדך" (פסוק 4). פניית העם אל רחבעם מתוארת כשל
נתינים המבקשים ממלכם הקלה בעול.

אפשרות אחרת:

השימוש בכינוי "המלך רחבעם" (פסוק 6) מחזק את הטענים שמדובר במלך
שכבר מולך.

ב. המילים "אבי" ו-"אני" החוזרות בפסוקים אלה, מביעות את רוח עצת
הילדים המציעים לרחבעם לשדר לעם שהוא יהיה קשה מאביו.

אפשרות אחרת:

על הנבחן לציין שתיים מבין המילים החוזרות בדברי הילדים:

(1) עול- הילדים אינם סבורים שיש להקל על העם, אלא להעניש אותו.

(2) כ.ב.ד- הילדים אינם סבורים שיש להקל על העם, אלא להעניש אותו.

(3) י.ס.ר- הילדים אינם סבורים שיש להקל על העם, אלא להעניש אותו.

ג. הקושי התיאולוגי: איך ייתכן שה' לא נותן בידי רחבעם חופש בחירה?!

ניסוח אחר: מדוע ה' הכריע מראש שרחבעם יסרב לבקשת העם?!

הפתרון: ה' פעל כך כדי לקיים את הבטחתו לירבעם שנמסרה ע"י אחיה

השילוני. אפשרות אחרת:

ה' פעל כך כדי לקיים את העונש שפסק לשלמה על חטאיו.

שאלה מספר 7

א. (1) ביטוי של רצון טוב (על הנבחן לציין שניים):

* כורש מאפשר לכל הרוצה בכך לעלות לירושלים: "מי בכם מכל עמי..."
(פסוק 3)

* כורש משיב לעולים את כלי בית המקדש שנלקחו ע"י נבוכדנאצר:
"והמלך כורש הוציא את כלי בית ה'..." (פסוק 7).

* כורש מאפשר לעם לבנות את בית המקדש "ויבן את בית ה'..." (פסוק 3).

(2) הסתירה בתפיסת האל: כורש מתאר את ה' כאל אוניברסלי, מופשט: "ה'
אלוהי השמיים" (פסוק 2) וגם כאל מקומי, גשמי: "האלוהים אשר בירושלים"
(פסוק 3). ניתן להביא ציטוטים נוספים.

- ב. (1) תקופה זו מכונה "שיבת ציון" אנ "תקופת בית שני". החלק של העם שחווה אותה הוא הגולים מיהודה: "ראשי האבות ליהודה ובנימין והכוהנים והלוויים לכל העיר האלוהים את רוחו".
- (2) האנשים הנזכרים בפסוק 4 ו-6 הם האנשים שהחליטו להישאר בבבל ולא לשוב ליהודה. התפקיד המיועד להם: לתמוך כלכלית במי ששב ליהודה. כורש מאפשר/מרשה להם לתת סיוע לעולים "בכסף ובזהב וברכוש ובבהמה...".
- ג. התהליך הוא:
1. כלי בית המקדש נלקחים לבבל ע"י נבוכדנאצר (מלכים ב' כ"ה פסוקים 13-14).
 2. כורש מוציא את הכלים שנלקחו ע"י נבוכדנאצר לבית אלוהיו, ומוסר אותם בחזרה לשבי ציון (עזרא א' פסוק 7).
 3. חגיגת הנחת היסודות לבית המקדש (עזרא ג' פסוקים 11-13).

שאלה מספר 8

- א. המת הוא יאשיהו מלך יהודה ההולך הוא שלום בן יאשיהו (כנראה יהואחז).
- ב. (1) דוגמאות לחטאים בין אדם לחברו (על הנבחן לציין שלוש):
- לא מקיים צדק ומשפט (פסוק 13).
 - אינו משלם משכורות לפועלים שבונים את ארמונו (פסוק 13).
 - רדיפת בצע (פסוק 17).
 - שפיכת דם נקי (פסוק 17).
 - עושק (פסוק 17).
- דברי ירמיהו ליהויקים הם דברי תוכחה על חטאיו, ובכך הם מאפיינים את התפקיד המרכזי של נביא, שהוא להוכיח את העם (ואת מנהיגיו) על חטאים.
- (2) עונשו של יהויקים: לא יזכה לקבורה, ולא יאמרו עליו מספד. גופתו תושלך מחוץ לשערי העיר ובכך יחולל כבודו.

ג. (1) דמותו של יאשיהו נזכרת בהנגדה לדמותו ולהתנהגותו של יהויקים, כדי ללמד שיהויקים שפועל בניגוד לאביו, יפול. הצלחת יאשיהו נבעה מעשית צדק ומשפט ועל כן יהויקים, שלא פועל כך, יפול.

או:

דמותו של יאשיהו נזכרת בהנגדה לדמותו ולהתנהגותו של יהויקים, כדי ללמד שיהויקים שפועל בניגוד לאביו, יפול. הצלחת יאשיהו נבעה מכך שנמנע מחיי פאר מוגזמים (אכל ושתה), לעומת יהויקים שהקדיש את רוב פעילותו לבניית ארמונו המפואר.
(2) מעשי יאשיהו בתחום החברתי:

- "עשה משפט וצדקה" – שפט את העם בצדק.
 - "דן דין עני ואביון" – הגן על החלשים, ודאג שלא יפלו אותם לרעה/ במשפט ובכלל.
- פעולה בתחום הדתי: על-פי מלכים ב' כ"ג פסוקים 2-8 (על הנבחן לציין אחת מהפעולות הבאות):
- "רפורמת יאשיהו" ריכוז הפולחן.
 - חידוש הברית עם ה'.
 - חיסול עבודה זרה.

פרק שלישי – נושא החובה: "עלילות הראשית"

על הנבחן לענות על אחת מהשאלות 9-10

שאלה מספר 9

- א. - האישה בעמדת נחיתות לעומת האיש: בפרק ב' פסוקים 21-23 האישה מתוארת כמי שנבראה אחרי האדם, מצלעו ועל-מנת לשמש עזר כנגדו.
- השוויון בין האיש לאישה: בפרק ב' פסוק 24 כאשר האיש והאישה נישאים הם הופכים לבשר אחד ובכך הופכים להיות שווים.
- או:** מצבם של האיש והאישה זהה: שניהם ערומים ואינם מתביישים במערומיהם.

- האישה יוזמת ואקטיבית: בפרק ג' פסוקים 1-6 האישה היא זו שיוזמת את האכילה מפרי עץ הדעת ונתינתו לאיש.
- האישה שוב בעמדת נחיתות: בפרק ג' פסוק 16 האישה נענשת בכך שהגבר ישלוט עליה.
- ב. על-פי הפשט- חוה היא "אם כל חיי", כלומר היא זאת שמעניקה חיים.
על-פי הפרשן- השם חוה, פירושו על-פי הארמית נחש, שכן חוה הייתה כמו נחש עבור האדם בכך שהסיתה אותו וגרמה לו לעבור על צו ה' ולאכול מפרי עץ הדעת.

שאלה מספר 10

- א. על הנבחן לציין שתיים מנקודות הדמיון הבאות:
 - בשני הכתובים מתואר שבגן מקור מים המתפצל לנהרות המשקים את הגן.
 - בשני הכתובים מצוין שקיימים בגן עצים יפים למראה.
 - בשני הכתובים מוזכרים עצים בעלי תכונות לא טבעיות: בגן עדן בבראשית מתוארים עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע, ובגן האלוהים ביחזקאל הארז הוא בעל גודל לא טבעי.
 - בשני הכתובים הגן הוא גנו של ה'.
 - ב. החטא המשותף לשני הכתובים הוא חטא הגאווה.
לפי בראשית פרק ג' פסוק 22 האדם אכל מעץ הדעת על-מנת להיות כמו האל, יודע טוב ורע. "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע..."
לפי יחזקאל פרק ל"א פסוק 10 צמרתו של העץ הגיעה לעננים, כלומר הצלחת פרעה, מלך מצרים, הביאה אותו להתנשאות: "יען אשר גבהת בקומה וייתן צמרתו אל בין עבותים ורם לבבו בגבהו".
- ניתן להביא הוכחה גם מפסוק 3.**

פרק רביעי – נושאי בחירה

בפרק זה חמישה נושאים ובכל נושא שתי שאלות. על הנבחן לבחור בשלושת הנושאים שלמד, ולענות על שאלה אחת מכל נושא שבחר

נושא בחירה: "חורבן, גלות וגאולה"

על הנבחן לענות על אחת משתי השאלות הבאות

שאלה מספר 11

- א. תחושת העם היא תחושה של ייאוש. העם מצוי בדיכאון עקב היותו בגלות. בישיעה מ' פסוק 7 אפסות האדם מתוארת באמצעות מטאפורה לצמח שפרחו נובל במהרה ואין בו ערך של ממש לטווח ארוך. ביחזקאל ל"ז, העם מדמה עצמו לעצמות יבשות של אנשים מתים, דימוי למוות לאומי בעקבות הגלות, ללא כל תקווה לחזור.
- ב. (1) על-פי ישעיה מדובר בשינוי גיאוגרפי (פסוק 4): ההרים יהפכו למישור הגאיות יוגבהו- כך תהפוך כל הדרך לדרך מישורית וקלה להליכה. בכך יתגלה כבוד ה' בעולם- שכן רק הוא מסוגל לחולל מהפכים שכאלה בטבע (פסוק 5).
- (2) על-פי יחזקאל בעת הגאולה העתידית יתרחש הדבר הבא: גאולת ישראל- חזרת העם לארצו מהגלות "והנחתי אתכם על אדמתכם".
- אנ:** יש שמפרשים את הנאמר בפסוק 13 כתחית המתים ממש, ועפ"י פירוש זה ניתן לומר שהגאולה כרוכה גם בתחיית המתים "הנה אני פותח את קברותיכם...".

שאלה מספר 12

- א. (1) הסתירה היא: בפרק מ"ב העם מבטיח להקשיב לדברי ירמיה, בלי קשר לתשובתו (פסוקים 5-6). לעומת זאת, בירמיהו מ"ג כשמע העם את ירמיהו, הוא מאשימו בנבואת שקר (פסוק 2).
- (2) לפי פסוק 14 בפרק מ"ב נראה כי ירמיהו ענה לעם תשובה שהם לא ציפו לשמוע. הם קיוו שירמיהו יאשר את רצונם לרדת למצרים, ופחדו שאם יישארו בארץ יסבלו מרעב וממלחמה. לאור זאת, כאשר הצהיר ירמיהו בשם ה', כי עליהם להישאר בארץ, הם התנגדו לדבריו והאשימו אותו בנבואת שקר.

ב. על-פי הקטע מירמיה מ"ב מצב העם במצרים יהיה רע:

- הם ימותו במצרים במלחמות (פסוק 16).

- הם יסבלו מרעב (פסוק 16).

- הם יסבלו ממחלות וממגפות (פסוק 17).

- לא תהייה להם כל שארית (פסוק 17).

- הם לא יזכו לחזור לארץ, יקוללו (פסוק 18).

מצב העם במצרים, לפי דברי ירמיהו, יהיה שונה ממצב גולי בבל, המתואר בדברי הימים, בכך שהם לא יזכו לשוב לארץ: "ולא תראו עוד את המקום הזה" (פסוק 18). מגלות בבל זכו לשוב לציון (עפ"י דברי הימים) ואילו ירמיהו אומר שממצרים לא יזכו לשוב לארץ.

נושא בחירה: "אדם וגורלו בספרות החכמה"

על הנבחן לענות על אחת משתי השאלות הבאות

שאלה מספר 13

- א. המסקנה המשותפת לשלושת הכתובים היא שהכול בעולם קבוע, מחזורי, בלתי משתנה, דטרמיניסטי ולפיכך אין תועלת במעשי האדם.
- לפי קהלת פרק א' פסוקים 2-9 קהלת מגיע למסקנתו באמצעות התבוננות בטבע. הטבע (השמש, הרוח והנחלים) נע במחזוריות קבועה ובלתי משתנה: "וזרח השמש ובא השמש.... סובב סובב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח כל הנחלים הולכים לים...." (פסוקים 5-7).
- לפי קהלת פרק ג' פסוקים 1-3 האל קצב וקבע את זמנו של כל עניין, לדוגמה: ה' מחליט מתי האדם יולד ומתי האדם ימות: "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמיים. עת ללדת ועת למות".
- לפי קהלת פרק ג', פסוקים 9-15 האל נתן לאדם את הרצון לחקור את העולם אך האדם לעולם לא יוכל להבין את מעשה האלוהים או לשנותו. הכול בידי שמיים גם יראת שמיים. "מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלוהים יבקש את נרדף".
- ב. התופעה היא המחזוריות בעולם.
- על-פי קהלת המחזוריות היא שלילית שכן הכול חוזר על עצמו ובלתי ניתן לשינוי, ולפיכך אין תועלת במעשי האדם.

על-פי סרן קירקגור המחזוריות בחיים היא חיובית, כל היופי בחיים היא בחזרה ואדם לא יכול לחיות חיים שבהם כל רגע הוא חווה תופעה חדשה.

שאלה מספר 14

א. (1) תפיסת הגמול המשותפת היא גמול אישי/מידי במשלי: "לא ירעיב ה' נפש צדיק והוות רשעים יהדוף"- ה' גומל לצדיק ומעניש את הרשע. או: "ברכות לראש צדיק ופי רשעים יכסה חמס"- הצדיק יבורך והרשע ייענש. או: "זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב"- זכר הצדיק יבורך וזכר הרשעים יקולל.

באיוב: "אם בניך חטאו לו וישלחם ביד פשעם"- בני איוב מתו כעונש על חטאיהם.

או: "אם זך וישר אתה ושילם נוות צדקך"- אם איוב צדיק, ה' יגמול לו על צדיקותו.

(2) בפסוקים 10 ו-12 נאמר שה' החזיר לאיוב את כל רכושו ואף הכפיל אותו. בזאת מתבטאת התפיסה שה' גומל לצדיקים כגמולם, שהרי איוב היה צדיק.

ב. (1) באיוב ב' פסוק 11 נאמר שרעי איוב באים לנחמו באבלו אך דברי בלדד משקפים תוכחה ונזיפה, לא השתתפות בצער או רצון לנחם. דוגמאות:

- "עד אן תמלל אלה ורוחו כביר אמרי פיך" (פסוק 2)- בלדד לועג לאיוב וטוען שכל תלונותיו אינן מוצדקות אלא סתם מלל, "דברי רוח".

- " האל יעוות משפט ואם שדי יעוות צדק" (פסוק 3)- בלדד אינו מנחם את איוב, אלא נוזף בו וטוען שכל מה שקרה לאיוב- קרה לו בצדק.

- "אם בניך חטאו לו וישלחם ביד פשעם"- בלדד טוען שבני איוב נענשו בצדק.

(2) לאור הדברים הקשים שמטיח איוב באל, אפשר אולי להבין את תגובת בלדד. איוב הטיח באל שמשפטו איננו משפט צדק, וגם אם חטא העונש שהטיל עליו האל מוגזם ביותר, ועל כן מנסה בלדד לעצור את איוב בדבריו, ומתווכח איתו שלא ייתכן שהאל איננו שופט בצדק.

נושא בחירה: "חיי הפרט והכלל בראי השירה"

על הנבחן לענות על אחת משתי השאלות הבאות

שאלה מספר 15

א. (1) במזמור כ"ג המצוקה היא הליכה בגיא צלמוות (המצאות במצב של סכנה), והסיבה לתחושת הביטחון של המשורר היא שהוא חש שה' עמו "כי אתה עימדי" **א**: המצוקה היא שלמשורר יש אויבים והסיבה לתחושת הביטחון היא שה' לוקח את המשורר תחת חסותו ומרעיף עליו טוב וחסד לנגד עיני אויביו.
במזמור ק"ל המצוקה היא תחושה של המשורר שהוא מצוי "במעמקים" כלומר, הוא שרוי בייאוש כה עמוק, כנראה עקב חטאיו, ורק ה' יכול להצילו. הסיבה לתחושת הביטחון של המשורר היא בידיעה שה' יכול לסלוח לכל אדם: "כי עמך הסליחה".

(2) על הנבחן לציין שניים מבין האמצעים האומנותיים המופיעים בשני המזמורים:

1. תקבולות:

כ"ג: "בנאות דשא **ורביצני**

על מי מנחות **ינהלני**".

ק"ל: "אדני שמעה **בקולי**

תהיינה אוזנייך קשובות לקול תחנוני".

2. מטאפורות ודימויים:

כ"ג: ה' רועי, שבטך ומשענתך המה ינחמוני

ק"ל: ממעמקים קראתיך, נפשי לה' משומרים לבוקר

3. מעבר בגופי הפניה:

כ"ג: מעבר מגוף שלישי לשני: "ינהלני... ישובב, ינחני, אתה עמדי".

ק"ל: מעבר מגוף שני לשלישי: "קראתיך... שמעה... תשמור... קויתי

ה' קותה נפשי... נפשי לה".

ב. שני חלקי המזמור ובהם מעבר ממזמור אישי למזמור לאומי.

מזמור אישי פסוק 1-6 המשורר מבטא באופן אישי את מצוקתו ובטחונו באל

בקטע זה שימוש רב בניסוח בגוף ראשון יחיד- נפשי, תחנוני, קראתיך ועוד.

מזמור לאומי פסוקים 7-8 המשורר מבטא את התחושה של העם כולו הבוטח באל הסלחן.

ניתן להסביר את המעבר בין היחיד לעם, בין הפנייה האישית לאלוהים לבין הקריאה לעם המזכירה את אלוהים בגוף נסתר, כמעבר מחוויה אישית לנושא השייך לעם כולו. היחיד רואה את עצמו כחלק מהכלל, ולכן מבקש לא רק עבור עצמו אלא עבור כל עם ישראל.

שאלה מספר 16

א. ניתן להציג בתשובה זו אפשרויות שונות:

אפשרות ראשונה - תקופת החיים מול תקופת המוות

1. האור מסמל את החיים ואילו החושך מסמל את המוות.

2. החיים קצרים "הילדות והשחרות הבל", ואילו תקופת המוות

נצחית "ימי החושך כי הרבה יהיו".

אפשרות שנייה - תקופת הנעורים מול תקופת הזקנה

זוגות ניגודים (על הנבחן לציין שניים):

1. בנעורים - יש אור, בזקנה - חושך **או**: בנעורים - רואים את השמש, בזקנה השמש נעלמת: "תחשך השמש".

2. בנעורים - מומלץ לשמוח. הזקנה - ימים רעים, ימים שאין חפץ בהם.

3. הנעורים - ימי שמש, הזקנה - ימי גשם.

ב. התהליך המתואר בקטע הוא הזקנה, דעיכת הגוף עד המוות (על הנבחן לציין

שלוש דוגמאות משלושה פסוקים שונים):

י"ב 3 - "גופו וידיו של הזקן רועדים - "ביום שיזועו שומרי הבית".

רגליו מתעקמות - "והתעוותו אנשי החיל".

שיניו נושרות - "ובטלו הטוחנות כי מיעטו".

עיניו נעשות קהות עיוורון - "וחשכו הרואות בארובות".

י"ב 4 - הזקן מתקשה לדבר - "וסוגרו דלתיים בשוק בשפל קול הטחנה".

מתקשה לשמוע - "וישחו כל בנות השיר".

מתערר לעת שעת בוקר מוקדמת - "ויקום לקול הציפור".

י"ב 5 - הזקן חושש מהליכה במקומות גבוהים הנראים לו מלאי מכשולים -

"גם מגבוה ייראו וחתחתים בדרך".

שערו הופך ללבן כמו צבעי פרח השקד- "וינאץ השקד".
גופו מסתרבל ומתקפל כגופו של החגב- "ויסתבל החגב".
החשק המיני נעלם- "ותפר האביונה".
י"ב 6- החיים משווים לכסף וזהב וכשניתק חוט החיים לא נשאר דבר- "ירתק
חבל הכסף ותרוץ גולת הזהב ... ונרוץ הגלגל אל הבור"

נושא בחירה: "חוק וחברה במקרא"

על הנבחן לענות על אחת משתי השאלות הבאות

שאלה מספר 17

- א. (1) הנוהג הנזכר בשני המקורות היא פגיעה באוזנו של העבד. ההבדל בין שני המקורות הוא בנסיבות לפגיעה באוזנו של העבד:
- לפי המקרא היחסים בין העבד לאדון הם יחסים חיוביים, העבד אוהב את אדונו ורוצעים את אוזנו של העבד, כי הוא מעוניין להישאר עבד ומסרב להשתחרר.
- לפי חמורבי היחסים בין העבד לאדון הם יחסים שליליים, העבדות נכפת על העבד ע"י אדונו. כורתים את אוזנו של עבד המכחיש את היותו עבד (עונש לעבד).
- (2) הקטע מהתלמוד מנמק את החוק המקראי לפי העקרון של מידה כנגד מידה: האוזן של העבד שמעה "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני", והעבד לא פעל לפי מה ששמעה האוזן וקנה לעצמו אדון אחר, לכן האוזן היא שתירצע.
- * הערה: הנבחן לא חייב לציין שמדובר בעיקרון של מידה כנגד מידה.
- ב. לפי ספר דברים, עבד המעוניין להישאר עבד יהיה עבד לעולם. הכתוב בספר ויקרא מוסיף כי "עבד לעולם" אינו עבד לנצח אלא "עד שנת היובל" כלומר העבד משתחרר עם הכרזת שנת היובל. ההסבר לכך מובא בפסוק 41 בספר ויקרא, שם נאמר שבשנת היובל ישתחרר העבד וישוב למשפחתו ולאחוזתו ולכן "עבדות העולם" היא רק עד שנת היובל.

שאלה מספר 18

- א. על הנבחן לציין שתי דוגמאות:
- בשמות נאמר "לא תגנוב", ואילו בויקרא נאמר "לא תגנבו... לא תעשק את רעך ולא תגזל, לא תלין פעלת שכיר אתך עד בוקר".
 - בשמות נאמר "לא תענה ברעך עד שקר", ואילו בויקרא נאמר "ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לשקר...".
 - בשמות נאמר "לא תרצח", ואילו בויקרא נאמר "לא תעמוד על דם רעך".
- ב. (1) בשני הקטעים אוסר המחוקק להפלות לטובה עניים במשפט.
(2) רש"י לשמות כ"ג 3: אין לזכות עני בדין רק מפני שהוא עני, מתוך מטרה לכבדו.
רש"י לויקרא י"ט 15: אין לזכות עשיר בדין רק כיוון שהוא עשיר, אסור לשופט לחשוש מהעובדה שאם יבייש את העשיר, יהיה במעשהו פסול.

נושא בחירה: "המאבק לחברה מוסרית- ערך מרכזי בנבואה"

על הנבחן לענות על אחת משתי השאלות הבאות

שאלה מספר 19

- א. (1) העם תופס את המקדש כמקום משכנו של ה'- מקור ההגנה שלהם. בגלל שבית המקדש נמצא בירושלים הם מרגישים חסינים, דבר לא יקרה להם כי ה' לא ישמיד את ביתו.
תפיסה זו משפיעה על התנהגות העם באופן הבא: אין טעם לשפר את דרכם המוסרית, שכן בזכות המקדש אין תלות בין התנהגותם לגורלם.
(2) התנגדותו של ירמיהו לגבי תפיסת העם את המקדש באה לידי ביטוי בפסוק 14: "ועשיתי לבית אשר נקרא שמי עליו כאשר עשיתי לשלה", **א**: בפסוק 4: "אל תבטחו לכם על דברי השקר לאמור היכל ה' היכל ה' המה".
אם העם לא ישנה את התנהגותו גורלו יהיה לגלות מארצו: "והשלכתי אתכם מעל פני... " (פסוק 15).
- ב. (1) הדמות המתוארת בישעיה היא דמותו של המלך האידיאלי מזרע דוד שימלוך באחרית הימים.

על הנבחן לציין שתיים מצורות ההתנהגות הבאות :

- המלך יעבוד את ה', ואילו העם עובד אלוהים אחרים.
- המלך ישפוט בצדק ואילו העם, לפי דברי ירמיהו, אינו מקיים משפט צדק.
- המלך ממית את הרשעים, ואילו העם ממית חפים מפשע.
- המלך שופט בצדק ומגן על השכבות החלשות, ואילו העם עושק את השכבות החלשות.

(2) על הנבחן לציין אחד מהשינויים הבאים :

- בתקופת ירמיהו החברה חוטאת, יש פערים חברתיים, עושק של החלשים ע"י החזקים, והעדר צדק ומשפט. לעומת זאת באחרית הימים תהייה הרמוניה מבחינה חברתית. (לפי פירוש של תיאור ההרמוניה בין בעלי החיים כמטאפורה להרמוניה בין בני האדם).
- בתקופת ירמיהו החברה לא מאמינה בה' אלא באלים אחרים. לעומת זאת באחרית הימים כולם יידעו את ה' בלבד.
- בתקופת ירמיהו החברה מחללת את המקדש בחטאיה. לעומת זאת באחרית הימים מתאר ישעיהו מצב שבו לא ייפגעו בכבודו וקדושתו של המקדש.

שאלה מספר 20

א. יחזקאל כ"ב, על הנבחן לציין שתיים מהדוגמאות הבאות לגבי חטאים שבין

אדם לחברו :

- רצח.
- אי כיבוד הורים.
- עושק השכבות החלשות.
- רכילות.
- לקיחת שוחד.
- גביית ריבית על הלוואות.
- תתקבלנה תשובות נוספות...

על הנבחן לציין דוגמה אחת לחטאים שבין אדם לאלוהים:

- עבודה זרה.

- חילול השבת.

- קיום יחסים עם אישה בנידתה.

עמוס ב', על הנבחן לציין שתיים מהדוגמאות הבאות לגבי חטאים שבין אדם

לחברו:

- מכירת אדם לעבדות בשל חוב (זעום).

- לקיחת שוחד והרשעת הצדיק.

- רמיסת השכבות החלשות.

- הסטת העניים מן הדרך הישרה.

- אי החזרת העירבון שנלקח מעני.

על הנבחן לציין דוגמה אחת לחטאים שבין אדם לאלוהים:

- זנות פולחנית.

- עבודה זרה.

ב. **(1)** על הנבחן לציין שלושה מהאירועים הבאים:

- הוצאת העם ממצרים.

- הובלת העם במדבר 40 שנה.

- השמדת עמי כנען.

- נתינת הארץ.

- הקמת מנהיגות רוחנית לעם (נביאים ונזירים).

הנביא מאשים את העם בכפיות טובה כלפיי ה', הוא עשה בעבורם חסדים

רבים והם לא שמרו מצוותיו.

(2) בפסוק 12 אומר יחזקאל "ואותי שכחת נאום ה' - העם חטא לה' ושכח

את כל אשר עשה בעבורם וכל מה שביקש מהם לבצע.

